

ચા પીઓછે કે લોહી ?

પ્રકાશક રત્ન દિપક નડીઆદ.

ડાહ્યાભાઈ બામરભાઈ. પટેલ.

પ્રેત ૫૦૦૦.

પ્રથમાવૃત્તિ.

કિંમત. એક પૈસા.

જસમાઈનનો

આયોડાઈઝડ

સારસા પરેલા.

લોહી વિકારથી થતાં દરેકે જેવાં કે ખસ, હરાજ, મુજલી, વિસ્ફોટીક, સંધીવા, પ્રમેહ, ચાંદી, વિભેર માટે લેયો સરસ હવા. આ જસમાઈનનો સારસા પરેલા છે. શરીર ઉપરની શીઘ્રાથ દુર કરવા માટે તેના જેવી બીજી વા નથી. શક્તિની બીજી હવાઓ ખાતાં પહેલાં લોહી વચ્ચે કરનારી દવા તરીકે આ જસમાઈનનો આયોડાઈઝડ સારસા પરેલા જરૂર વાપરયો. કે તેથી વહેલી તંદુર-તી મેળવયો અને પૈસાની ખોટી ખર્ચાલીથી દીવયો. ગોંમત રૂ. ૧૫૫ વી. પી. થી રૂ. ૧૫૫૦૦ રૂ. શીશીઆદ રૂ. ૫૫ કરતામુ. અમૃતજિંદુ બોહીસ નડીઆદ. (મુજસાત)

જાન્યારી ૧૯૨૨

ચહાનો

પ્યાલે

વિદ્યાપીઠ
અમદાવાદ
અંશાલય

સર: ૪૪ સપ્ટેમ્બર

મણીલાલે ઓશીપ્રમાંથી આવતા ડાહીગવરીને કહ્યું. કેમ-
આજે હજી કાંઈ નહા બાનું ડેઝાણું નથી ?

ડાહીગવરી—કુવામાં પડી એ નહા. મારે તો હવે એ ઘરમાં
ન આવેયે.

મણીલાલ—તે દીવસે આપણે કયામાં વાંચેલું કે આથી શરીરને
નુકશાન પહોંચે છે, પણ દેવ પડી તેનું શું કરીએ ?

ડાહીગવરી—પણ શું લોહી પીતાંની દેવ ?

મણીલાલ—લોહી કેમ કરીને કહેવાય ?

ડાહીગવરી—તો હ્યો, વાંચો, આ આજેનું “ વૈદ્યકથા ”
માં આવેલો લેખ.

મણીલાલે તે લેખ વાંચ્યો તો નીચે પ્રમાણે હતો.

“ કેમ આથી દેવ લા વાંચક ! આજે છે કાંઈ વિચાર :
જાંબીજી સુચવે છે તેમ પડતે ખુબ શેકા આંડીને કરેલું ચુરણ વ્હાનું
પરસે વાપરીને દેશી આંડ નાખીને પીવાય તો ન આવે ? આ પણ
એ દેવ ન છાડી શકે તેને માટેનું છે. આથી તો કુનું પાણી અમ-
લ્યું પણ આંતરડાને નળમાં પાડવાનું છે.

“ એ હતભાગી હિન્દ ! તેં વિદેશીઓની નકલ કરવાની
નિની એટલી હદ ઓળંગી છે કે તેનો અટકાવ કરવા
નિર્વાહીઓની નીતિરીતિની નકલો કરવામાં
નળમાં પ્રવેશીને છે કે તે સ્વાભા-
વિક વિલગ લાગશે. નિર્વાહીઓ
નિર્વાહી દેશી મળતો એટલી હદ કાંઈ નહીં.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૅપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક

૮૮૮-૧

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ અમરજીવન જે. કે. ભોરે!

વિષય રા. ૧ : ૪૪૫૪૨૨૪

બિમાન, દેરાલિમાન, આત્મ ગૌરવ સર્વને છેક ભુલ્લી ગયા છે.

“ ચાહ જેવી એક છુટ્છી ચીજ આપણને નિર્લજ્જ બનાવ્યા છે. તે ઝેરી છે અને ઘાઇ પણ તે કાયદેકાંદ નથી એમ જાણ્યા છતાં માપણે હોંસે હોંસે તે પીએ છીએ; એટલું જ નહીં પણ આપણી દિલ્લીનતાનું પ્રાર્થન એટલે સુધી જુલું કરીએ છીએ કે છેવટે તેને સ્વદેશી અને બહિષ્કારના મેળાવડાઓ અને મંડળીઓ જમાવે છે તે બધુઓ પણ ત્યાં આ ચાહની “ ટીપાર્ટી ” આપે છે !

“ જો ભારત વર્ષને ચાહનું બહેનું (ભુત) ન વળગ્યું હોત તો વિદેશી ખાંડ આટલી બધી પ્રચલિત થાત નહીં. ખરું જોતાં ખાંડનો મુખ્ય વપરાસ આ ઠાકણી ચાહનેજ આભારી છે. એ રીતે ચાહે આપણાં ખીસ્તાં ઉપર જાણે બોલે નાંચે છે અને ધર્મથી વિમુખ કર્યા છે તે વાત સમજ્યા પછી ચાહને સ્વદેશી કહીને વધારે લેવી તે શું શરમ બરેલું નથી ?

આટલેથીજ ચાહની ખરાબી પૂર્ણ થતી નથી. ચાહ હિંદુસ્તાનમાં પાકે છે એ વાત ખરી છે; પણ તેના બેકુનો કોણ છે ? તે ચાહ કવી રીતે પકવવામાં આવે છે ? કોના લોહીના લોગે કોણ પૈસા મેળવે છે ? અને એવી રીતે થતા માતખર બગીચા વાળીઓની નીચતા કેટલી હદ સુધી પહોંચી છે, તેનો ચાહના વાપરનારાઓએ અને સ્વદેશી ચીજ તરીકે ચાહનાં વખાણ કરનારાઓએ કદી વિચાર કર્યો છે ?

“ મુસાફર ” નામના માસિકનો સને ૧૯૨૬ નું સંપત્તિખરનાં અંકનો એક લેખ અમે તમને ભેટ કરીએ છીએ તે લેખ નીચે

પ્રમાણ છે:—

“ ચાહ બનાવવાના બગીચા આસામ નીલગિરી જેવા પ્રદે-
શોમાં ધણા છે. ને બગીચાના માલીકો લગભગ સધળા અંગ્રેજોજ છે.
આ ચાહ ઉગાડવા ઉછેરવાના અને તેને તૈયાર કરવાના કામ ઉપર
જે મજુરો છે તે સધળા હીંદી મજુરોજ છે. તે મજુરોની સખત
મહેનતવડે કરોડો રૂપીયાનો નફો મળે છે; પરંતુ જ્યારે એ ચાહ
પાછળ મહેનત કરનાર કુલી મજુરોની સ્થિતિ ત્યાં જઈ જોવામાં
આવે છે ત્યારે તેમની એટલી બધી દુખા આવે છે કે આ મજુરો
આવા દુઃખમાંથી ક્યારે છુટે ? જીવતા જીવોને પૃથ્વી ઉપરજ નરકજ
યાતના ભોગવવાની હોય તો તે આ આસામના ચાહના બગીચાના
મજુરોના નસીબમાંજ છે ! આ મજુરોને હંમેશાં શરદીવાળી ને
મંદી જળ્યામાં રહેવું પડે છે. તેમને ખાવા માટે એવા ખરાબ ચોખા
મળે છે કે તેમનું પેટ હંમેશાં દુખ્યા કરે છે. આવું હલકું અનાજ
ખાવા છતાં તેઓને રોજ કેટલું કામ કરવું પડે છે તે તપાસીએ.
પુરૂષોને ૨૫૦ હાથ લાંબી અને ૧૬ હાથ પહોળી જમીન કોઠાળીપડે
ખોદવી પડે છે. સ્ત્રી મજુરોને ૧૬૦ હાથ લાંબી અને ૧૨ હાથ
પહોળી જમીન નિત્ય ખોદવી પડે છે. ચાહનાં પાંદડાં તોડવાનાં હોય
ત્યારે દરેકને દરરોજ ૧૨ રતલ પાંદડાં મેળવવાં પડે છે. આટલી બધી
મહેનત કરવા છતાં મજુરોને પગાર શું મળે છે ? પુરૂષોને દર મહીને
૧૦ અને સ્ત્રીઓને ચાર રૂપીયા ! ખોરાકના પૈસા આ પગા-
રમાંથી કાપી લેવામાં આવે છે. દરરોજ આટલું કામ મળે તેના
રમાંથી કાપી લેવામાં આવે છે.

મજામુત મજુરથી પણ થવું અશક્ય છે, છતાં તે તેમને ફરજપાત કરવું પડે છે. ધણા મજુરો આટલું કામ કરી શકતા નથી ત્યારે તેમને ચામુક અને નેતરની સોટીઓથી નિર્દયપણે ફટકાવી કાઢવામાં આવે છે; એટલે સુધી કે તેમના શરીરમાંથી લોહી નીકળી ચામડી રંગાઈ જાય તો પણ માર મારવાનું બંધ થતું નથી અને તેમને માટે નિમિત્ત કરેલ શિક્ષા પુરી થતાં સુધી માર મારવાનું બંધ થતું નથી. આ તો મજુરોની નિત્યની શિક્ષા છે. આણું કામ કરવા માટે લગભગ દરેક મજુરને હમેશાં માર પડે છેજ. આવી ભયંકર શિક્ષા કરવાનું કારણ એજ છે કે શરીરથી કોઈ આણું કામ કરે નહી. આ ભયંકર શિક્ષાથી કોઈ મજુર માંદા પડે છે તે વખતે એ માંદેકા એમની કાળજી રાખતા હશે એમ ધારવામાં આવતું હોય તો તે વિષે એટલુંજ જાણવું જસ થશે કે એવા માંદા મજુરોને દવાખાનામાં લઈ જવામાં આવે છે અને તેમાંના ધણાઓ ત્યાંજ રાત શરણ (મૃત્યુ પામે છે) થાય છે. મજુરોને રહેવાની જગ્યા પણ શરદીવાળી હોવાથી તેમને વારંવાર તાવ આવે છે અને તેવે વખતે તેમની ક્વીનાઈન અને દુધવમરની સાયુઓખાની કાંજ સિવાય બીજું કંઈ આપવામાં આવતું નથી. તેમાંથી જો ભાગ્ય હોય અને પુનઃ મુલામતી તથા શિક્ષા નશીલમાં સરજાયતી હોય તોજ તે સાંજે થઈ પાછો ઘંઘે વળગે છે. મંદવાડ, માર, શરદી અને ખોરાકની જાથુનીઅડચણને લીધે અશક્ત થએલ મજુરોને મંદવાડ દરમ્યાન પગાર મળતો નથી. જ્યારે પગાર મળે નહીં કામ થાય નહીં, એટલે માર ખાઈને ખોરાક વિના તોને

અપવાસજ કરવાનો ? આવી કંગાલ સ્થિતિમાંથી મોત સિવાય કોઈ તેમને છોડાવનાર પોતુંજ નથી. આવી ગુલામગીરીમાંથી કોઈ મજુર નાશી જવાનો વિચાર કરે તો તેમ થઈ શકતું નથી. પ્રત્યેક મજુર પાસે પાંચ વરસનું એગ્રીમેન્ટ (ખત) લખાવી લીધેલું હોય છે અને તે દરમિયાન જ્યાં નાશી જાય ત્યાંથી તેને બાંધીને પકડી લાવવામાં આવે છે અને તેને પાછો ધાંચીની ધાંણી ક-તાં, ઠામનાં ઘોડા કરતાં કે મીલના મજુરો કરતાં વિશેષ કપટ ભરેલા કામમાં જોડવામાં આવે છે. દરેક મજુરના ફાટા (છખીઓ) લીધેલા હોય છે તેથી તેને ઓળખવામાં કે પકડી લવવામાં મહેલત પડતી નથી. નાશી ગયેલ મજુરને મજુરોનો એજન્ટ સત્તર પન્ડી પાછો મોત્લી આપે છે અને તે પછી તે બિચારારીની દુર્દશાનું પુછવુંજ શું ? બગીચાવાળા મહાશયો પોતાના સામે ફરીયાદ કરનારા પોતા મજુરોના પોતેજ જડજ હોય છે; કે કે તેમને થઈ કલાસ મેજસ્ટ્રેટનો પાવર સરકારે આપેલો હોય છે. તેઓ સત્તાની સીમા ઓળંગવામાં મનસ્વીપણે વર્તે છે. હાંદી મજુરોની સ્વરૂપવાન સ્ત્રીઓને પણ કેટલીક વખત પોતાના પતિવ્રતની આહુતી આપવી પડે છે રાજી ખુશીથી તેમ નહિ કરે તો તેને તેમ કરવાની જરૂર પડે. કેન્દ્રેકટમાંથી તેઓ છુટી શકતીજ નથી. ઘણી અને ઘણીઆણીના શરંગતી હમેશ મારેજ થાય છે. મુકામો હમેશાં હાજરી રાખે છે તેથી સ્ત્રીઓને આડે માર્ગે ચડવું પડે છે. ચાકના પીનારા શેઠીઆઓ કહેશે કે આવી દુર્દશા ભોગવવી પડે છે ત્યારે ત્યાં જાય છે શું કરવા ? પરંતુ ખરી સ્થિતિ એવી છે કે હિંદના કમખખત કુટ્ટી એજન્ટો (મજુર

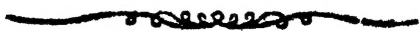
મેળથી આપનાર માણસો) તેમને પ્રથમ ૫૦-૫૦ રૂપીયાના પગારની લાંબચ આપી બુલ આપ બવરાવે છે અને તે બીચારા ગરીબ માણસો આશાને લીધે જાય છે; પણ પાછળથી હિંદી ખાડીમાં પડ્યા જેવું થાય છે.

ભાઈઓ ! દયા છે ? હૃદય છે ? બુદ્ધિ છે ? વિચાર શક્તિ છે ? શરમ છે ? તમારી જે ચાહને માટે હિંદી મજૂરોને-તમારા લીચાર અને દુઃખી ભાઈઓને મરણ સંજ્ઞા થતાં સુધી ગુલામગીરીની કાંડમાંથી બોગવવી પડે છે, જે ચાહને માટે તેમને શરદીવાળી મંદી જમીનમાં હલકા ખોરાક ઉપર જીવન ગાળવું પડે છે, ચાહને માટે તમારા ભાઈઓને ચામચ દારી ભોલોની ધારાઓ વરસતાં સુધી માર ખાવો પડે છે, જે ચાહને માટે નિરાશ્રિત હિંદી બહેનોને પોતાના પતિવ્રતની આદુતિ આપવી પડે છે અને પ્રાણથી વજાલા પતિને હંમેશને માટે બળાત્કારથી શરગતી આપવી પડે છે; તે બચકર રાત્રી ચાહને મોટાદના ડોળની ખાતર સ્વદંશી ચીજ ગણીને તમારા પેટમાં રેડતાં હજી પણ તમને કમકમાટી આવતી નથી. ! ! “ મારે ઘેર તો રોજ દસ વખત ચાહ ઉકળે છે ” “ મને ચાહ વિના ચાલેજ નહીં, ચાહ વિના મને ચાલતું નથી ” વગેરે શરમ ભરેલા વાક્યો બોલતાં હજી પણ કાંઈ લાગણી ઉત્પન્ન થશે નહીં ? શું તમે ચાહ પીઓ છો ? અમે તો કહીએ છીએ કે ચાહ નથી, પણ હિંદી મજૂરોની ચામચ દારી જે ભોલો નીકળે છે તે છે. શું ચાહના ખાલામાં તમે શોહી જેવો રંગ જોતા નથી ? અમે તો કહીએ છીએ કે તે ચાહ નથી પણ પતિવ્રતા સ્ત્રીઓનાં નષ્ટ થતાં પતિવ્રતનાં

અશ્રુભિંદુઓ છે. શુ તમને ચાહદાનીના ઢાંકણા ઉપર એ નિ
દેખાતાં નથી ? અમે તો કહીએ છીએ કે એ ચાહ નથી પણ
માણુસોની હાયવરાળ છે ! તમારા ચાહના બરેલા ખ્યા
નીકળતી વરાળ તમને તે વાતનું જ્ઞાન કરાવતી નથી ? શુ
ચાહ પીતી વખતે ગરીબ મનુરોના પીઠ ઉપર પડતા ચ
મારનું હજી પણ સ્મરણ નહી થાય ?

મારા દેશી ખાંધવો !! ચાલો આપણે પ્રતિજ્ઞા કરીએ કે જન-
શ્રદ્ધ વિદેશી ખાંડની મોટી મા દેશીઓનું રક્ત, સતીના શ્રાપ, બા-
ળકોની માળ, ગરીબોની હાય-ચાહ અમે અમારી જિંદગીમાં કદી
પણ પીશું નહીં ! ખીજાઓને પીતાં અટકાવી સ્વદેશસેવા બળવવા
ચત્નો કરીશું. હૃદય વિનાના ગરીબોનો ઘણુ કાઢી સાઠના
કરી બનેલા શેઠીઆઓની આગળ રડીને, તેમને ખેં પડીને,
કરીને, સમજાવીને, કરગરીને, તેમના હાથથી ચતાં આ પા
ને બચાવવા પ્રયત્ન કરીશું. ધૈર્ય આવા કામમાં સહાયમણુ

ધી શારદા વિજય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં
શા. હરજીવનદાસ અમરસીએ છાપી.
સાંચપીપળી—નહીઆદ.

